

22 - 29 EKİM 2018
HAMBURG

CULTURAL
EDUCATION
THROUGH
THEATER

PROJE HAKKINDA

22-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Hamburg'da gerçekleşen Cultural Education Through Theater projesi, Türkiye'den Cultheater-Kültür ve Tiyatro Araştırmaları Derneği ve Almanya'dan MUT! Theater/ Interkulturell e.V ortaklığında yürütülmüştür. Proje Deutsch-Türkische Jugendbrücke // Gençlik Köprüsü Türkiye - Almanya tarafından desteklenmiştir. Cultural Education Through Theater projesi, İstanbul Üniversitesi Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü'nden Dr. Nilgün Firidinoğlu ve Prof. Dr. Kerem Karaboğa'nın danışmanlığında gerçekleştirilmiştir.

Proje boyunca tiyatro eğitimi alan ve tiyatro alanında eğitimci adayları olan 24 genç, bir hafta boyunca çeşitli atölyelere ve kültürel etkinliklere katılarak, tiyatro faaliyetini merkeze alan bir kültürel eğitim programında yer almıştır. Katılımcılar, proje boyunca tiyatroyun kültürel eğitim alanında bir araç olarak nasıl kullanılabileceği üzerine çalışmış, kültürler arası diyalog çerçevesinde tiyatro alanının sunduğu imkanları tartışmış ve farklı ülkelerde tiyatro alanında faaliyet gösteren akranlarıyla deneyimlerini paylaşmışlardır. Proje süresince "Forum Tiyatrosu ile Çok Kültürlülük Tartışması", "Kültürel Sınırların Ötesinde Beden", "Tiyatro Eleştirisi Yoluyla Kültürlerarası Diyalog" isimli 3 farklı atölye gerçekleştirilmiş, Thalia Theater'da yönetmen Antú Romero Nunes tarafından sahneye konulan, Heinrich von Kleist tarafından yazılan Michael Kohlhaas metninden uyarlanan aynı isimli oyun izlenmiştir.

KÜLTÜREL EĞİTİM NEDİR?

Kültürel eğitim, çocuk ve gençlerin yaşadıkları dünyada kendilerine bir yer bulabilmeleri için dengeli ve olgun bireyler olarak yetişmelerini teşvik eder. Bunun için sadece topluma ve dünyaya dair olgusal bir bilgi ve anlayış sahibi olmaları yeterli değildir. Kendi benliklerine dair farkındalık sahibi olmaları ve kendilerini ifade etme yollarına dair beceri edinmelerini gerekmektedir.

Kültürel eğitim kavramı, kültürel alanla ilgili her türlü faaliyeti eğitimin konusu haline getirmek ile ilgilenmektedir. Kültürel eğitimin amacı, eğitim alanını kültürel faaliyetler ile güçlü bir bağ içinde kurgulamaktır. Çocuk ve gençlerin, kültürel aktiviteler, ürünler, eserler, mekanlar ile temas olanaklarının artırılması, kültürel faaliyetlerin eğitim programlarında kalıcı bir yer edinmesi hedeflenmektedir.

Kültürel eğitimin en önemli etkilerinden biri, gençlerin kendilerini çevreleyen dünyaya geniş bir pencereden bakmalarını sağlamasıdır. Sanat, tasarım, dans, tiyatro, film, müzik gibi spesifik kültürel eğitim alanları, çocukların ve gençlerin, hayatlarının sonuna kadar beraberlerinde taşıyacakları anlamlı bir bilgi birikimi ve değerli beceriler edinmelerini sağlar.

CULTURAL EDUCATION THROUGH THEATER

Kültürel eğitim bilginin dolaşımına, kişisel gelişime ve kişilerin toplumsal hayata katılımına katkı sağlar. Gençlerin yeteneklerini geliştirmelerini, onların sanat ve kültür ile tanışmalarını, estetik ve etik değerlerin farkına varmalarını sağlar, onlara duygularını belli bir anlam çerçevesinde ifade etmeyi öğretir. Kültürel eğitim, çocuk ve gençlerin farklı disiplinler aracılığı ile kendi öğrenme ve iletişim yollarını keşfetmelerini sağlar. Ayrıca gençlerin bireysel kimliklere dair tarihsel bir farkındalık geliştirmelerini ve yaratıcı bir davranış biçimi edinmelerini teşvik eder.

Proje boyunca yapılan atölyeler ve katılımcıların bu atölyelerde yürüttükleri tartışmalar, tiyatrunun bir kültürel eğitim modülü kapsamında nasıl yöntemleştirilebileceğinin yollarını aramak amacıyla tasarlanmıştır. Tiyatro alanında profesyonel olma adayı gençlerin, mesleki hayatlarında tiyatro faaliyetine kültürel eğitimin bir konusu olabilme perspektifi ile yaklaşmaları, proje boyunca edindikleri birikimi ve gerçekleşen paylaşımı geliştirmeleri ve kendi yöntemlerini oluşturmaları hedeflenmiştir.

ATÖLYELER

"FORUM TİYATROSU İLE ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK TARTIŞMASI"

KOLAYLAŞTIRICI: MAHMUT CANBAY

Atölyenin hedefi, farklı kültürel kimliklere sahip gençlerle eğitim faaliyeti yürütürken, Augusto Boal'in Forum Tiyatrosu ve İmge Tiyatrosu tekniklerinden yararlanarak, grup olma bilincini geliştirecek yöntemler üzerine tartışılması olarak belirlenmiştir.

Atölyenin açılış konuşmasında Mahmut Canbay, Almanya'da tiyatro alanında oluşan iş sıkıntısının Boal'in tekniklerinin eğitimde kullanılmaya başlaması ile bir çözüm yoluna ulaştığına, sahnelerde oyuncu olarak iş bulamayan birçok tiyatrocunun, eğitim alanında, bu teknikler ile çocuklarla kültürel eğitim faaliyeti yürütme alanında istihdam edildiğine değinmiştir. Bu durum aynı zamanda, Almanya'da eğitim alanında yapılan araştırmalarda ortaya çıkan kreatif ders eksikliğinin de giderilmesine yardımcı olmuştur. Almanya özelinde, tiyatronun yalnızca bir amaç olmanın ötesinde, bir eğitim aracı olarak kullanılabilceğinin farkına varıldığı vurgulanmıştır.

CULTURAL EDUCATION THROUGH THEATER

Atölye Günlüğü:

Giriş:

Augusto Boal'in "Oyuncular ve Oyuncu Olmayanlar için Oyunlar" kitabında yer alan çalışmalar, katılımcıların tanışması için kullanıldı. Ekiplerin beraber çalışabilmeleri için ortak bir çalışma ortamının yaratılması ve bu çalışma ortamındaki olası pürüzlerin giderilmesi için oyunların nasıl kullanılabileceği gözlemlendi.

Hikaye kurma çalışması:

Almanyalı ve Türkiyeli ekip iki gruba ayrılarak birer çember oluşturdular. Her katılımcının birbiri ardına bir cümle söyleyerek ortak bir hikaye oluşturulması hedeflendi. Hikayenin daha sonra gruplar arasında paylaşılması için ses kaydı alındı. Mahmut Canbay hikayede bir Alman ve bir Türk karakterin olması dışında herhangi bir yönergede bulunmuyor. İki çemberdeki katılımcılar birbirlerinin ardına çok düşünmeden cümlelerini sıralıyor ve bir hikaye oluşturmaya çalışıyorlar. Bu cümleleri ses kaydı olarak alan gruplar hikayeler tamamlandıktan sonra diğer katılımcılara dinlettiler. Türkiye grubunun hikayesinin ardından, Mahmut, hikyedeki Alman ve Türk karakter arasında bir üstünlük olmadığını ve iki iyi arkadaş olduklarını anlattığını söylüyor. Bu çalışmayı Almanya'da bir öğretmen grubu ile yaptığında, Türk karakterin sürekli işine geç kalan biri olarak ortaya çıktığından bahsediyor. Almanyadan katılımcıların hikayesini de dinlediğimizde, iki hikaye arasında ortak başka bir nokta dikkat çekti. İki hikayeye de bir şekilde polis dahil olmuştu. Yaratılan hikayelerdeki Türk ve Alman karakterin özellikleri, hikaye içerisindeki rolleri ve bütün bunların gündelik hayatta karşılaştığımız kalıplarla ilişkileri tartışıldı. Mahmut Canbay ardı ardına, hızlıca kurulan cümleler ile politik doğruculuktan uzak hikayeler ortaya çıktığını ve katılımcıların yaşları büyüdükçe önyargı içeren ifadelerle daha sık karşılaşıldığını belirtti.

Ada-Gemi çalışması:

Ada adlı çalışma için sahneye sırt sırta on adet sandalye konuldu. Mahmut Canbay, Ada'nın çok kültürlü tiyatro çalışması için öneminden, oyunun amacının kimsenin dışarıda kalmaması olduğundan insanların kafalarında oluşturdukları tüm statülerin yok sayılabildiğinden bahsetti. Oyun müzik çalarken sandalyelerin etrafında dans ederek başlıyor, müzik bittiğinde ise oyuncular sandalyelere çıkarak kurtulmaya çalışıyorlar. Oyun ilerledikçe sandalye sayısı azaltılarak oyunun zorluğu arttırılıyor. Okullarda bu çalışma yapıldığında, çocukların normal hayatta dışladıkları birinin onları aşağıda bırakmamak için kendilerine yardım edebildiği ya da kendini yalnız ve dışlanmış hisseden çocukların bu çalışmada ekibin bir parçası olabileceklerini görmelerinin önemli olduğu belirtildi. Oyuncuların, oyun esnasında politik kaygılar ile hareket edemediklerinden, oyun aracılığıyla normal hayatta hoşlanmadıkları biriyle ortak hareket edebildiklerinden bahsedildi.

İmge-Oyunlaştırma Çalışması:

Katılımcılar dört gruba ayrıldı. Her grup baskı, hegemonya, mobbing üzerine bir imge düşünerek, bunu bedenlerini kullanarak resmetti. Ardından bu resimlerin bir aşama öncesini ve bir aşama sonrasını da resmederek üç farklı resim çalışması yaptılar. Sırasıyla bu resimleri diğer katılımcılara gösterdiler. Kolaylaştırıcı, resimlerden sonra katılımcılardan resme destek olacak bir cümle kurmalarını istedi. Çalışmanın değerlendirilmesinde, gençlerle ve çocuklarla yapılan çalışmalarda metnin en baştan verilmemesinin daha aktif bir üretim sağlayabileceği üzerinde duruldu.

"KÜLTÜREL SINIRLARIN ÖTESİNDE BEDEN"

KOLAYLAŞTIRICI: PROF. DR. KEREM KARABOĞA

İstanbul Üniversitesi Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü'nden Prof. Dr. Kerem Karaboğa tarafından gerçekleştirilen "Kültürel Sınırların Ötesinde Beden" atölyesinde, Theodoros Terzopoulos ve Vsevolod Meyerhold'un nefes, vücut ve beden çalışmalarıyla bedenün kültürel kodlardan kaynaklı sınırlarının aşılmasını ve sahne üstü enerjiyi keşfetmeyi amaçlayan egzersizler yapıldı. Sahne üstü performans ve beden çalışmasına dayanan atölyede katılımcılar Kerem Karaboğa eğitmenliğinde farklı kültürel arka planlarda bedenün tariflenmesi, bir oyuncu olarak bedenün kullanımı üzerine çalışmalar yürüttüler.

Performatif çalışmanın yanı sıra kültürel farklılıkların beden kullanımı üzerine etkisi ve sosyo-politik dönüşümlerin beden algısı ve kullanımı üzerine iz düşümleri tartışıldı. Atölyede tarihsel ve kültürel arka plan hakkında yapılan tartışmalar aşağıdaki gibi özetlendi:

Atölye Günlüğü:

“Hepimiz belli coğrafyadan ve kültürden belli bedensel özellikler ve alışkanlıklara yetiştiriyoruz. Kültürel olarak gelişimimiz, bedensel ve sessel özelliklerimizi de belirleyip bize farklı özellikler kazandırıyor. Geçtiğimiz yüzyılın başında ülkeler arasındaki kültürel farklılıklar çok daha belirgindi ancak yüzyılın sonunda neo-liberalizm ile birlikte gelişen yeni kültür ile birlikte bu farklılıklar silinmeye başladı. Bu yeni durum bizi bedenimizden daha çok uzaklaştıran özellikler doğuruyor. Teknoloji ve oturarak geçirdiğimiz zaman artıyor. Çeşitli ilgi alanlarına yöneldiğimizde bu durum ortadan kalksa bile bunu çok kısıtlı bir grup için konuşabiliyoruz. Çağımızda oyunculuk eğitimleri, oyuncunun kendi bedenini kendisini en rahat, en göstermeci ve en gerçeğe yakın şekilde sunmasına dayanıyor. Hâlbuki oyuncunun malzemesinin beden olması sebebiyle çok önemli bir imkanı var. Gündelik hayatın mecbur kıldığı bedensel özelliklerin dışına çıkma, başka bir bedensel işlevi kullanma şansımız var. Bunu ilk fark edenlerden biri geçtiğimiz yüzyılın başında Meyerhold oldu. Gündelik bedensel alışkanlığın dışına çıkan, bedene özel, bedeni parça parça çalışarak, kendisinin biyomekanik dediği, gerçeği seyirciye daha önce görmediği şekilde sunan oyuncular yaratıyor. Meyerhold’un bu tekniği çalışmaya başladığı dönem ise Ekim Devrimi’nin zamanıdır. Burjuvanın bedensel özelliklerini terk edip yeni ve devrimsel bir beden kullanımına geçmeyi amaçlıyor. Fakat ikinci dünya savaşı ve diğer siyasal olaylar sebebiyle bu yeni beden kullanımının tekrar popüler olması 1960’lara denk geliyor. 60’ların Grotowski, Barba ve Brook gibi yönetmenlerini şaşırtıyor. Günümüze yaklaşırsak Suzuki ve Terzopoulos devamlı olarak onun yaptıkları ile ilişki kurabileceğimiz çağdaş yönetmenlerdir. Bugün biz bu çalışmada daha çok Terzopoulos’un çalışmaları üzerinde duracağız. Bedeninden uzaklaşmış, tüketici yaşam biçiminde beden kullanımı minimuma inmiş insanın, bedenini tekrar kullanmasını bugün bizlere gösteren yönetmenlerden biri. Gerek Meyerhold gerek Terzopoulos alışkanlar içindeki bedeni yıkmayı amaçlıyor.”

"TİYATRO ELEŞTİRİSİ YOLUYLA KÜLTÜRLERARASI DİYALOG"

KOLAYLAŞTIRICI: DR. NİLGÜN FİRİDİNOĞLU

Proje kapsamında katılımcılar Thalia Theater'da yönetmen Antú Romero Nunes tarafından sahneye konulan Michael Kohlhaas adlı oyunu izlediler. "Tiyatro Eleştirisi Yoluyla Kültürlerarası Diyalog" atölyesinde, katılımcılar, Heinrich von Kleist tarafından yazılan Michael Kohlhaas metninde yer alan tartışmaların, izledikleri sahnelemede nasıl ifade edildiğini, metindeki adalet ve insan hakları gibi temaların kendileri için bugün ne ifade ettiğini tartışma olanağı buldular. Bu atölyede kültürel çeşitlilik içeren gruplarda yürütülen tartışma faaliyetinde katılımcı ve çoğulcu tartışma ortamının nasıl tesis edilebileceğinin yollarını aradılar.

Atölyede farklı kültürlerden insanların bir arada tartışılabilmesi, nesnel, önyargısız eleştirel düşünce üretebilmeleri için tiyatro eleştirisinin imkanlarının görülmesi hedeflendi. Oyunun katılımcılar tarafından eleştirisi ve değerlendirilmesi yapılırken, kolaylaştırıcı bir takım sorularla tartışmayı derinleştirdi.

Atölye Günlüğü:

- Sahnede nasıl göstergeler var? Bu göstergeler bize tanıdık mı? Neyi temsil ediyorlar? Nasıl bir anlam üretiyorlar?
- Bedenin kullanımı jest ve mimikler anlam üretmede nasıl işe yarıyor?
- Oyunda var olan sözsüz olan ve sözlü kısımların hangisinde sahneyle daha rahat bir ilişki kurdunuz?
- Kohlhaas bir isyankar mı? Yoksa tutkularının peşinden giden yozlaşmaya ve adam kayırmanın hakim olduğu bir düzene karşı bir hak savunucusu mu?
- Haksızlığa uğramak adaletsizliğe başvurmamız için bir neden olabilir mi? Ya da hangi durumlarda?
- Önyargılarla izlediğinizi düşünüyor musunuz?
- Değerlendirmenizin önyargılar içerdiğini düşünüyor musunuz?

Bu tartışmaların ardından, bir tiyatro oyununun eleştirisinin, oyuncu ve tiyatro eğitmeni adayları için kazanımlarının neler olduğu alt başlıklar halinde toparlandı:

- Oyuncunun kendi performansına uzak bir açıdan bakabilmesini otokritiği geliştirir.
- Profesyonel bir oyuncu olarak üretimine/sanatına yönelik eleştirileri değerlendirme becerisi, kişinin ileriki sanatsal üretimlerinde bu eleştirilerden yola çıkarak üretimini geliştirme pratiğini arttırır.
- Oyun eleştirisi, entelektüel, estetik bakış açısının sınırlarını genişleterek eleştirel düşünce üretebilme yetisini geliştirir.
- Oyuncu eleştiri sürecinde, kişi kendi pozisyonunda takılıp kalmak yerine farklı insanların bakış açılarıyla kendi düşüncesini zenginleştirebilir.
- Eğitmen/Oyuncu tiyatro pedagojisi üzerine yoğunlaştığında, tiyatro yapmanın dışında seyir eyleminin de yaratıcı boyutunu metodun içine katabilir.

PROJE ORTAKLARI

CULTHEATER - KÜLTÜR VE TİYATRO ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ

Cultheater - Kültür ve Tiyatro Araştırmaları Derneği'nin temel amacı kültürel alanda kapsayıcı projeler yürüterek Türkiye'de kültür ve sanatın herkes için ulaşılabilir olmasını sağlamak ve gençler ile beraber sanatsal üretim/yaratım süreçleri örgütleyecek katılımcı modeller geliştirmektedir. Dernek çalışmalarında tiyatro çalışmasının kültürel eğitim alanında işlevsel bir model olarak ele alınması ve sivil toplum alanı ile kültürel alanı buluşturacak yaratıcı yöntemler ortaya çıkarılması üzerine yoğunlaşmaktadır.

MUT THEATER/ INTERKULTURELL E.V.

MUT! Theater/Interkulturell e.V. kamu yararına çalışan çok dilli bir gençlik tiyatrosudur. MUT Theater, semt belediyesi ve Hamburg kültür dairesi tarafından finanse edilmektedir. Her sene bir ya da iki defa uluslararası gençlik değişimi projelerini hayata geçirmektedir. Son dört yılda MUT Theater Malatya, Bilecik, Yalova ve Diyarbakır ve İzmir ile gençlik değişim projelerini hayata geçirmiştir. Mut Theater'ın projelerine Alman ve göçmen kökenli gençler katılmaktadırlar. Bu nedenle projeler, çok dilli ve çok kültürlü bir konsepti içermektedir.

CULTURAL EDUCATION THROUGH THEATER

DEUTSCH-TÜRKISCHE JUGENDBRÜCKE // GENÇLİK KÖPRÜSÜ TÜRKİYE - ALMANYA

Gençlik Köprüsü Türkiye-Almanya (DTJB) Türkiye- Almanya ortaklığıyla kurulmuş ve devlet destekli bir sivil toplum girişimidir. İki ülkede de hem özel hem de kamu ortakları ve destekçileriyle çalışmaktadır. Gençlik Köprüsü Türkiye-Almanya, somut programlarla ve mevcut girişimleri ön plana çıkararak karşılıklı değişim olanaklarını artırmayı ve iki ülkenin birbirine yakınlaşarak ilişkilerin daha da güçlenmesini amaçlamaktadır.

